

TRGOVINSKI REŽIMI ZA ZEMLJE U RAZVOJU

U politici EU-a u području razvoja ističe se važnost trgovine i usmjerena je na zemlje kojima je pomoć najpotrebnija. Općim sustavom povlastica određenim robama iz zemalja u razvoju daje se povlašten pristup tržištu EU-a. Sporazumima o gospodarskom partnerstvu afričkim, karipskim i pacifičkim zemljama jamči se povlaštenu tretman u trgovini, dok se program „Sve osim oružja” primjenjuje na najmanje razvijene zemlje. Ti sustavi u skladu su s pravilima Svjetske trgovinske organizacije.

PRAVNA OSNOVA

Pravna osnova zajedničke trgovinske politike jest članak 207. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (UFEU). Člankom 188. stavkom 2. UFEU-a propisano je da se na provedbu zajedničke trgovinske politike primjenjuje redovni zakonodavni postupak, koji zahtijeva odobrenje Parlamenta.

U skladu s člankom 218. UFEU-a, za sklapanje međunarodnih trgovinskih sporazuma kao što su sporazumi o gospodarskom partnerstvu potrebna je suglasnost Parlamenta. Ovlasti Parlamenta povećale su se ne samo zahvaljujući Ugovoru iz Lisabona, kojim je prošireno područje primjene redovnog zakonodavnog postupka, već i preko prakse, u tijeku aktualnog parlamentarnog saziva. Činjenica da Parlament stalno ističe važnost veće transparentnosti u trgovinskim pregovorima dovela je do toga da je predsjednik Komisije Juncker u svom govoru o stanju Unije iz rujna 2017. najavio da će se sa svih pregovaračkih mandata skinuti oznaka tajnosti.

TRGOVINA EU-A I RAZVOJ

U komunikaciji EU-a iz 2012. naslovljena „[Trgovina, rast i razvoj: prilagođavanje trgovinske i ulagačke politike državama koje najviše trebaju pomoć](#)” odražava se promjena u paradigmi EU-a u pogledu „trgovine i razvoja”. Trgovina je i dalje u središtu razvojnih strategija, ali je također istaknuto da je potrebno sve više razlikovati zemlje u razvoju kako bi se moglo više usredotočiti na one kojima je pomoć najviše potrebna. Njome su se željele ojačati sinergije između trgovinske i razvojne politike, kao što je načelo EU-a o usklađenosti politika u interesu razvoja i komunikacija o Planu za promjene iz 2011.^[1], te se ponovno željela istaknuti važnost poštovanja temeljnih vrijednosti EU-a, kao što su ljudska prava.

[1] „Povećanje učinka razvojne politike EU-a: Plan za promjenu” – ([COM\(2011\)0637](#)).

Na multilateralnoj razini EU podržava Razvojni plan Svjetske trgovinske organizacije (WTO) uveden 2001. u Dohi. U listopadu 2015. EU je ratificirao Sporazum o olakšavanju trgovine sklopljen na 9. ministarskoj konferenciji WTO-a održanoj na Baliju, koji je posebno važan sporazum za zemlje u razvoju i zemlje bez izlaza na more. Na 10. ministarskoj konferenciji WTO-a EU je, zajedno s nekoliko drugih članica WTO-a, aktivno zagovarao i ostala pitanja koja su od interesa za zemlje u razvoju. Međutim, izostanak rezultata na 11. ministarskoj konferenciji WTO-a održanoj u prosincu 2017. u Buenos Airesu otežao je ostvarivanje daljnjih postignuća za zemlje u razvoju.

Inicijativa „[Pomoć za trgovinu](#)”, pokrenuta u prosincu 2005. na ministarskoj konferenciji WTO-a, komplementarna je s Razvojnim planom iz Dohe i njome se pomaže izgraditi trgovinske kapacitete u cilju ostvarivanja rasta i suzbijanja siromaštva. EU je 2007. donio [strategiju](#) koja je ažurirana kako bi bila sukladna [Programu UN-a do 2030.](#), [Konzenzusu EU-a o razvoju](#) i [Globalnoj strategiji](#). Komisija je u srpnju 2017. objavila [izvješće](#), a potom u studenom 2017. i novu [komunikaciju](#). Vijeće je zaključke usvojilo 11. prosinca 2017., a Parlament je organizirao [saslušanje](#) u kolovozu 2017.

OPĆI SUSTAV POVLASTICA

Svrha [općeg sustava povlastica](#) (OSP) jest olakšati zemljama i područjima u razvoju pristup tržištu EU-a smanjenjem carina za njihove proizvode. EU je prvobitno odobravao jednostrane carinske povlastice kako bi se stvorili dodatni prihodi od izvoza za zemlje u razvoju koji bi se mogli ponovno uložiti u vlastiti održivi razvoj. U okviru reforme iz 2012.^[2] sustav OSP bio je u većoj mjeri usmjeren na one zemlje kojima je najviše potrebna pomoć, tj. najmanje razvijene zemlje, pri čemu su zadržana tri sastavna elementa sustava. Prvi je element [standardni](#) opći sustav povlastica (OSP), autonomni trgovinski dogovor kojim EU omogućuje jednostran povlašten pristup svom tržištu za određene strane proizvode u vidu sniženih ili nultih stopa carine. Drugi je element [OSP+](#), poseban dogovor o poticajima kojima se zemljama u nepovoljnom položaju koje su ratificirale i primjenjuju međunarodne konvencije o ljudskim i radničkim pravima, zaštiti okoliša i dobrom upravljanju omogućuje smanjenje carina. Treći je element inicijativa „[Sve osim oružja](#)” kojom se za sve proizvode osim oružja i streljiva iz 48 najmanje razvijenih zemalja jamči pristup tržištu EU-a bez carina i kvota.

Uvjeti prihvatljivosti za „standardni” OSP, kojim se nudi smanjenje carina za oko 66 % svih tarifnih stavki, pooštreni su kako bi obuhvatili samo zemlje u najnepovoljnijem položaju koje imaju nizak ili niži srednji dohodak. To je u razdoblju 2016. – 2017. rezultiralo znatnim smanjenjem broja zemalja korisnica, sa 176 na 23, dok je 2019. njih 16, a zemlje koje se prema klasifikaciji Svjetske banke nalaze među zemljama s visokim ili višim srednjim dohotkom postupno su isključene iz sustava.

OSP+, posebni sustav za održivi razvoj i dobro upravljanje, i dalje jamči nulte carinske stope za otprilike 66 % svih tarifnih stavki predviđenih standardnim OSP-om za zemlje u razvoju koje se smatraju ugroženima. Međutim, uvjet je da zemlje ratificiraju i provedu 27 međunarodnih konvencija koje se odnose na održivi razvoj, uključujući konvencije o temeljnim ljudskim pravima, konvencije o radničkim pravima, određene konvencije o

[2] Uredba (EU) br. 978/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2012. o primjeni sustava općih carinskih povlastica i stavljanju izvan snage Uredbe Vijeća (EZ) br. 732/2008, SL L 303, 31.10.2012., str. 1.

zaštiti okoliša, kao i konvencije o borbi protiv nezakonite proizvodnje droge i trgovine njome. U slučaju neispunjenja tih zahtjeva suspendiraju se carinske koncesije. Na popisu korisnica nalazi se osam zemalja. Ta će dva sustava OSP-a biti na snazi do prosinca 2023.

Inicijativom EBA-e omogućuje se bescarinski pristup tržištu bez kvota na neodređeno razdoblje za sve proizvode, osim oružja i streljiva, uvezene iz 48 najmanje razvijenih zemalja. Među njima su 34 afričke zemlje, osam azijskih, pet pacifičkih i jedna karipska (Haiti). Sve zemlje koje potpišu i ratificiraju sporazum o slobodnoj trgovini s EU-om automatski gube povlaštenu tretman bez obzira na svoj stupanj razvoja.

SPORAZUMI O GOSPODARSKOM PARTNERSTVU (SGP)

Sporazumi o gospodarskom partnerstvu postali su glavni instrumenti promicanja trgovine između EU-a i afričkih, karipskih i pacifičkih zemalja (AKP) u okviru Sporazuma iz Cotonoua iz 2000. godine. Oni su temelj trgovinskih odnosa EU-a i zemalja AKP-a, jedan su od tri stupa Sporazuma i sukladni su s pravilima Svjetske trgovinske organizacije. Njima se postupno zamjenjuje jednostrani povlašteni trgovinski režim EU-a.

Pregovori o sporazumima o gospodarskom partnerstvu, koji su započeli 2002., trebali su biti zaključeni do 2008. godine. Budući da je postupak pregovora trajao mnogo duže no što je bilo predviđeno, EU je donio uredbu o pristupu tržištu kako bi zajamčio mogućnost privremenog pristupa tržištu do 2014., što je poslije produženo za dvije godine, do trenutka zaključivanja, potpisivanja i ratifikacije sporazumâ o gospodarskom partnerstvu. Tim procesom nije ostvarena planirana regionalna dimenzija jer su uoči datuma isteka Uredbe o pristupu tržištu (1. listopada 2016.) samo dvije cijele regije potpisale sporazum o gospodarskom partnerstvu (koji još nije ratificiran), a samo je jedan regionalni sporazum o gospodarskom partnerstvu bio na snazi. Sporazumi o gospodarskom partnerstvu trebali bi ostati na snazi čak i ako Sporazum iz Cotonoua istekne u veljači 2020. i nastaviti će imati središnju ulogu u partnerstvu nakon Sporazuma iz Cotonoua.

TRENTAČNO STANJE[3]

Sporazum o gospodarskom partnerstvu između EU-a i članica [Foruma karipskih zemalja](#) (Cariforum) prvi je regionalni sporazum, potpisan u listopadu 2008., a Parlament ga je odobrio 25. ožujka 2009. Trenutačno je na snazi privremeno, a njegove se zajedničke institucije redovito sastaju od 2010. Prvi je put preispitan 2015., a zajedničke institucije posljednji su se put sastale u prosincu 2018. u Castriesu, Sveta Lucija, dok će se vijeće ministara sastati krajem 2019. ili početkom 2020.

[Zapadna Afrika](#): pregovori o regionalnom sporazumu o gospodarskom partnerstvu između EU-a i 16 zapadnoafričkih zemalja završeni su u veljači 2014., a tekst je parafiran 30. lipnja 2014. Šefovi vlada Gospodarske zajednice zapadnoafričkih država (ECOWAS) podržali su 10. srpnja 2014. potpisivanje sporazuma. Taj su sporazum potpisale sve države članice EU-a i 15 zapadnoafričkih zemalja, osim Nigerije. Mauritaniya i Gospodarska zajednica zapadnoafričkih država potpisale su 9. kolovoza 2017. sporazum o pridruživanju kojim se definira sudjelovanje

te zemlje u trgovinskoj politici Gospodarske zajednice zapadnoafričkih država, uključujući i sporazum o gospodarskom partnerstvu. Côte d'Ivoire i Gana potpisale su u međuvremenu, 26. studenog 2008., odnosno 28. srpnja 2016., „privremene” bilateralne sporazume o gospodarskom partnerstvu. Parlament je 1. prosinca 2016. dao suglasnost te se oba ta sporazuma privremeno primjenjuju. Privremeni Zajednički odbor za sporazum o gospodarskom partnerstvu sastao se s Côte d'Ivoire i Ganom u ožujku 2018. u Abidjanu te siječnju 2019. u Accri. Sljedeće sjednice održat će se u prvoj polovici 2019.

Središnja Afrika: Kamerun je jedina zemlja u središnjoj Africi koja je potpisala sporazum o gospodarskom partnerstvu s EU-om i to je učinila 15. siječnja 2009. Parlament je svoju suglasnost dao u lipnju 2013. Kamerunski parlament ratificirao je sporazum u srpnju 2014. te se on počeo privremeno primjenjivati 4. kolovoza 2014. Četvrta sjednica Odbora za sporazum o gospodarskom partnerstvu održala se u veljači 2019. u Yaoundéu, Kamerun, a sljedeća je zakazana za prosinac 2019. u Bruxellesu. U međuvremenu su u tijeku kontakti između te regije i EU-a u pogledu pristupanja ostalih srednjoafričkih zemalja, no regionalni sporazum o gospodarskom partnerstvu još nije potpisan.

Istočna i južna Afrika: godine 2009. četiri zemlje iz te regije (Mauricijus, Sejšeli, Zimbabve i Madagaskar) potpisale su sporazum o gospodarskom partnerstvu koji se privremeno primjenjuje od 14. svibnja 2012. godine. Parlament je suglasnost dao 17. siječnja 2013. Sporazum je otvoren i za ostale zemlje i Komori su ga potpisali u srpnju 2017. Održano je sedam sjednica privremenog Odbora za sporazum o gospodarskom partnerstvu između država istočne i južne Afrike i EU-a, posljednji put sastao se u Bruxellesu u siječnju 2019., a iduća će se sjednica održati krajem 2019. na Sejšelimima.

Istočnoafrička zajednica (EAC): pregovori o sklapanju regionalnog sporazuma o gospodarskom partnerstvu uspješno su završeni 16. listopada 2014. Kenija i Ruanda potpisale su sporazum o gospodarskom partnerstvu 1. rujna 2016., a potpisale su ga i države članice EU-a i EU. U tijeku je postupak ratifikacije s Kenijom i Ruandom. Uganda i Burundi aktivno razmatraju potpisivanje sporazuma. Nažalost, 11. studenoga 2016. zastupnici u parlamentu Tanzanije glasovali su protiv ratifikacije sporazuma o gospodarskom partnerstvu. Istočnoafrička zajednica u veljači 2019. pristala je održati dodatne razgovore s EU-om o pitanjima važnima za neke od država članica te Zajednice.

Južnoafrička razvojna zajednica (SADC): nakon deset godina, pregovori o sporazumu o gospodarskom partnerstvu uspješno su završeni u srpnju 2014. Sporazum su u lipnju 2016. potpisali EU i skupina SADC SGP, koju čini šest od 15 članica SADC-a (Bocvana, Lesoto, Mozambik, Namibija, Esvatini i Južna Afrika) te je on privremeno stupio na snagu u listopadu 2016., nakon što je Parlament dao suglasnost u rujnu 2016. Mozambik je sporazum ratificirao u travnju 2017. Angola ima status promatrača i u budućnosti bi mogla pristupiti sporazumu. Prva sjednica zajedničkog Odbora za trgovinu i razvoj održana je u veljači 2017., druga u listopadu 2017., a treća u veljači 2018. Nakon privremenog stupanja Sporazuma na snagu strane su se uhvatile u koštac s pitanjem provedbe, uključujući praćenje i uključenost civilnog društva te institucionalni

okvir Sporazuma. Prva sjednica Zajedničkog vijeća održala se u veljači 2019. u Cape Townu, Južnoafrička Republika, i na njoj je usvojen [institucijski okvir](#) SGP-a.

[Pacifik](#): EU i Papua Nova Gvineja potpisali su sporazum o gospodarskom partnerstvu u srpnju 2009., a Fidži u prosincu 2009. Parlament je suglasnost dao u siječnju 2011. Parlament Papue Nove Gvineje ratificirao je sporazum o gospodarskom partnerstvu u svibnju 2011., a Fidži je u srpnju 2014. odlučio početi privremeno primjenjivati sporazum o gospodarskom partnerstvu. Tonga je 2018. izrazila namjeru pristupiti Sporazumu o gospodarskom partnerstvu. Pregovori su u tijeku sa Salomonskim Otcima, a Samoa je nedavno dovršila svoj postupak pristupanja sporazumu o gospodarskom partnerstvu koji je privremeno na snazi od prosinca 2018. Održano je šest sjednica privremenog Odbora za trgovinu sporazuma o gospodarskom partnerstvu između država Pacifika i EU-a: u travnju 2011. i veljači 2012. u Port Moresbyju te u srpnju 2013., lipnju 2015. i listopadu 2017. u Bruxellesu. Posljednja sjednica Odbora za trgovinu održala se u listopadu 2018. u Bruxellesu, a iduća će se održati sredinom 2019.

Gonzalo Urbina Treviño
04/2019

